

CREATIVE COMMONS A KOLEKTIVNÍ SPRÁVA

Mgr. Bc. Lucie Straková, Ph.D.*

Užívání *veřejných licencí*¹ na internetu (i mimo něj) se stalo naprosto standardním a legitimním způsobem sdělování díla veřejnosti a umožnění nakládání s autorským dílem. Veřejné licence působí silně ve prospěch autonomie vůle autora. Současně praxi však nutně předcházelo mnoho diskuzí, potýkání se s rozličnými problémy, i legislativní vývoj. Vznik institutu veřejných licencí byl umožněn rozvojem internetu a novými možnostmi, které s sebou moderní technologie přinesly.

1. POSKYTOVÁNÍ OBSAHU V REŽIMU VEŘEJNÝCH LICENCÍ

Veřejné licence jsou nástrojem, který vznikl přímo k posílení autonomie nositelů práv. Systém autorského práva v minulosti neumožňoval jednoduše poskytnout výsledky autorovy tvorby volně uživatelům, aniž by s každým jednotlivým zájemcem uzavřeli licenční smlouvu.

* Mgr. Bc. Lucie Straková, Ph.D. absolvovala doktorské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a v současné době je advokátní koncipientkou v advokátní kanceláři Frank Bold Advokáti, vede spolek Open Content a působí jako Legal Lead Creative Commons Česká republika.

¹ K širšímu pojednání o struktuře veřejných licencí, zejména licencí Creative Commons pak lze odkázat na tato díla: JANSÁ, P. Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze; MÝŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R. Veřejné licence v České republice. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2012, 130 s.; STRAKOVÁ, L. Licence Creative Commons v českém právním řádu. Brno 2014. 95 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. [online] Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/348292/pravf_m/Licence_Creative_Commons_v_ceskem_pravnim_radu.pdf. [cit. 31.12.2019].

Autor, jakožto pán svého díla, nebyl schopen legálně poskytnout své dílo plošně uživatelům, aniž by je uvedl do právní nejistoty. Nutně tedy musel vzniknout instrument, který by autorům takové jednání umožnil. Na tomto případě můžeme sledovat, jak se mění tendence autorů k nakládání s díly. S tímto trendem zároveň souvisí také nové marketingové aktivity, způsoby distribuce děl a dalších předmětů směrem k uživatelům a obecně nové možnosti financování autorské tvorby. Sledujeme obrovský nárůst tvorby uživatelů na internetu, kdy nehovoříme přímo o autorech vznikajících děl, ale o *uživatelsky vytvářeném obsahu* (*user generated content*).² Spolu s tímto se proměňují i obchodní modely a vůbec vnímání takového vytvářeného obsahu jakožto předmětu obchodních vztahů. Veřejné licence tak mohou sloužit jako nástroj usnadňující kontraktní vztahy při současném respektování práv autora. Jakým způsobem však veřejné licence interagují se systémy kolektivní správy, bude blíže rozebráno v tomto příspěvku.

Pokud se podíváme na historii interakcí kolektivních správců s veřejnými licencemi, nelze ji, obdobně jako u dalších alternativ k tradičnímu systému kolektivní správy, označit za přílišně amikální, v lepších dobách lze říci, že se blíží k toleranci.³ S proměňujícími se obchodními modely dochází mnoho nositelů práv ke zjištění, že je pro ně snazší oslovovat svou cílovou skupinu přímo, bez využití prostředníků ve formě nakladatelů nebo kolektivních správců.⁴ Pro nositele práv znamená takový krok nárůst souvisejících činností (zejména administrativních), proto je pro některé z nich přijatelnější zůstat v zažitém systému. Rozvoj užívání veřejných licencí v posledních dvou dekadách je však neopominutelný a jak kolektivní správci, tak legislativní úprava je bere čím dál více v zřetel.

² K problematice *user generated content* viz např. analýza kanadské právní úpravy YU, P. K. *Toward The Development of Auser-Friendly Copyright Regime: Can The Canadian UGC exception be Transplanted Abroad?* [online]. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/f7c0/ac4af38bf751f9bcede8a46a76b65c98a9ed.pdf> [cit. 14.9.2019].

³ K tomuto srov. např. HORÁK, F. Veřejné licence a kolektivní správa práv. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2013, č. 8, s. 96 – 117. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5016>. [cit. 17.9.2019] s. 109.

⁴ HORÁK, op. cit., s. 110.

Veřejné licence slouží jako nástroj nositele práv, který umožňuje poskytnout zájemci (budoucímu nabyvateli licence) oprávnění k užití díla, a to pokud možno za minimalizace formálních požadavků na smluvní transakci. Veřejná licence k dílu je ve všech případech poskytována nabyvateli bez nároku na finanční odměnu, vždy umožňuje nabyvateli dílo dále sdílet, a takovou nabídku licence není možné prakticky odvolat, stejně jako vypovědět již uzavřenou licenční smlouvu. Jansa vymezil definici veřejné licence následovně. Jedná se o: „*Nevýhradní bezúplatnou licenci poskytovanou autorem po celou dobu ochrany díla neurčitému okruhu osob, která opravňuje nabyvatele dílo dále šířit a kterou konkludentně získá každý, kdo dílo v souladu s licencí užívá.*“⁵ Dále se budeme zabývat jedním typem veřejných licencí – Creative Commons.⁶ Důvodem je zejm. míra jejich používání, mimo oblast software se jedná o nejpoužívanější typ veřejných licencí, jsou preferovaným typem licencí i v projektech Evropské unie,⁷ zároveň s nimi pracují i např. nezávislí správci práv.⁸

⁵ JANSÁ, P. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*. Praha 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 28.

⁶ Organizace Creative Commons (Creative Commons Corporation) byla založena v roce 2001 v USA Lawrencem Lessigem. Její cíle však dnes přesahují vytváření a péči o sadu veřejných licencí, organizace se angažuje v rámci otevřeného vzdělávání, prosazování diverzity, otevřených technologií a mnoha dalších oblastí. Tvůrci licencí Creative Commons se inspirovaly dřívějšími projekty, zejména se jedná o vytváření licencí k (open source) software, nejznámějším a nejzásadnějším projektem jsou GNU GPL licence Richarda Stallmana. Viz také STRÁKOVÁ, 2014, op. cit., s. 16 a násl.; *Creative Commons* [online]. 2019. Dostupné z: <http://creativecommons.org/>. [cit. 15.9.2019].

⁷ Jedná se o důsledek požadavku šíření veškerých výsledků v režimu Open Access. Jedná se jak o program Horizon 2020 viz Horizon, 2020 [online]. 2019. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>. [cit. 27.5.2019]; Horizont, 2020 [online]. Praha: Technologické centrum AV ČR, 2013, 32 s. [cit. 27.5.2019]. Viz následující doporučení: EVROPSKÁ KOMISE. Guidelines on recommended standard licences, datasets and charging for the reuse of documents. EUR-lex [online]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.240.01.0001.01.ENG. [cit. 14.8.2019].

⁸ Komerční entita, zavedená směrnicí o kolektivní správě. Viz např. český Nezávislý správce práv s.r.o., který provozuje systém Copymarket. ŠALOMOUN, M. Copy-market.cz [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.copymarket.cz/>. [cit. 15.9.2019].

2. CREATIVE COMMONS

Nositelé práv dnes čím dál častěji hledají (a nacházejí) alternativní způsoby, jak šířit svou tvorbu, vnímání distribuce a poskytování děl se obecně proměňuje. Poměr zastánců tradičního modelu ve formě zastoupení uměleckou agenturu nebo kolektivním správcem a uzavírání „klasických“ licenčních smluv, a poměr těch, kteří se přiklánějí k modelům užívajícím veřejné licence, nemáme k dispozici, můžeme však odkázat např. na stále se zvyšující počet děl, licencovaných pod některou z licencí Creative Commons.⁹ Samotný mechanismus¹⁰ veřejných licencí a licencí Creative Commons již problém (v akademických kruzích) nepředstavuje, soudy mnohokrát rozhodovaly spory,¹¹ které v sobě zahrnovaly užívání těchto licencí. Creative Commons je projekt, jehož cílem je usnadnit sdílení děl, umožnit transfer od autorů¹²

⁹ V roce 2006 bylo děl dostupných pod některou z Creative Commons licencí asi 50 milionů. Toto číslo se v roce 2017 vyšplhalo na téměř 1,5 miliardy. MERKLEY, R. A Transformative Year: State of the Commons 2017. *Creative Commons* [online]. 2018. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2018/05/08/state-of-the-commons-2017/>. c

¹⁰ Organizace Creative Commons vydává set základních šesti licencí, které v sobě kombinují permissivní a restriktivní prvky. Nositel práv sám určuje, jak umožní nabyvateli s předmětem licence nakládat. Jednotlivé prvky licence je možno zobrazovat pomocí jednoduchých, srozumitelných piktogramů.

¹¹ Srov. Rozsudek soudu prvního stupně Holandska v Amsterdamu ze dne 9. března 2006. Adam Curry c.s. proti Audax c.s. Věc 334492 / KG 06-176 SR. 2006. Dostupné z: <http://wiki.creativecommons.org/images/3/38/Curry-Audax-English.pdf>. [cit. 14.8.2019]; Rozsudek soudu prvního stupně Německa v Kolíně ze dne 5. března 2014. Věc 28 O 232/13. 2014. Dostupné z: <http://www.lhr-law.de/wp-content/uploads/2014/03/geschw%C3%A4rzt-Urteil-LG-K%C3%B6ln-2.pdf>. [cit. 14.8.2019]; Rozsudek soudu prvního stupně Belgie v Nivelles ze dne 26. října 2010. Lichôdmapwa proti L'asbl Festival de Théâtre de Spa. Věc 09-1684-A. 2010. Dostupné z: http://wiki.creativecommons.org/images/f/f6/2010-10-26_A%27cision-trib.-Nivelles-Lichodmapwa.pdf. [cit. 14.8.2019].

¹² Na vzniku nahrávky hudebního díla se typicky podílí větší množství osob – v případě zájmu o udělení licence k takovému dílu se musí všechny zúčastněné strany na takovém postupu shodnout. Investice nahrávacích společností do nahrávek hudby začínajícího umělce se může pohybovat mezi 150 a 500 tisíci dolarů.

k subjektům, které mají zájem díla užívat.¹³ Tato transakce by měla být co nejjednodušší, pouze se zdarma poskytovaným základním setem pravidel, vymezených v licenčních podmínkách.¹⁴ Cílem Creative Commons je umožnit nositelům práv v co největší šíři realizovat svá majetková práva k dílům, a to zejména tak, že jim umožňuje samostatně si určovat podmínky, za kterých bude daný předmět ochrany poskytován uživatelům.¹⁵ Nositele práv v zásadě formou poskytnutí licence Creative Commons vykonávají svá majetková práva formou jejich aktivního omezení vzhledem k jejich dalšímu nakládání s nimi. Rozsah

How record label invests. *IFPI* [online]. 2014]. Dostupné z: <https://www.ifpi.org/how-record-labels-invest.php>. [cit. 14.8.2019].

¹³ Více viz např. LESSIG, L. *Free culture: how big media uses technology and the law to lock down culture and control creativity* [online]. New York: Penguin Press, 2004, xvi, 345 s. Dostupné z: <http://www.free-culture.cc/freeculture.pdf>. [cit. 2.9.2018].

¹⁴ Doplňme zde k terminologickému zakotvení veřejných licencí, že organizace Creative Commons poskytuje soubor licenčních podmínek, nikoliv návrhy licenčních smluv. Licenční smlouva je uzavírání konkludentně mezi poskytovatelem předmětného díla a jeho nabyvatelem. Obsahem takové smlouvy je pak vymezení poskytovaných oprávnění, tedy poskytnutí (veřejné) licence právě za podmínek vytvořených organizací Creative Commons. V tomto příspěvku používáme termín licence Creative Commons i ve smyslu uzavírané smlouvy za použití veřejně dostupných podmínek Creative Commons.

K tomuto více viz MYŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J. *Veřejné licence v České republice*. Brno: Tribun EU, 2012, s. 37 a násl.; MYŠKA, M. *Výzvy autorskému právu v informační společnosti*. Brno 2015, 207 s. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 89 a násl. Proti tomuto výkladu se staví Mikita. Srov. MIKITA, P. Licence Creative Commons v prostředí českého právního řádu. In.: KRÍŽ, J. et. al. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Sbor. Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 53 – 61.

¹⁵ Dusollier vyjádřil obavy, že veřejné licence negativně ovlivňují vnímání fungování internetu, resp. sdílení autorských děl na internetu a dopady autorského práva. Veřejné licence mají údajně působit zmatení uživatelů, kteří se z důvodu jejich existence domnívají, že autorská díla jsou na internetu zdarma. Máme však za to, že zde můžeme odkázat na § 4 odst. 1 Občanského zákoníku a obecnou gramotnost chování na internetu. Navíc dodejme, že v případě většiny uživatelů internetu přichází znalost problematiky veřejných licencí a jejich funkce až druhotně. Více viz DUSOLLIER, S. The Master's Tools v. The Master's House: Creative Commons v. Copyright. *Columbia Journal of Law & Arts*, 2006, roč. 29, s. 271–293.

tohoto omezení pak závisí na zvolení konkrétní licence.¹⁶ Pro nositele práv je značným benefitem veřejných licencí jejich přirozená virální povaha. V případě zveřejnění díla pod licencí Creative Commons se samo přirozeně dál dostává do kruhů, k nimž by poskytovatel sám neměl běžně přístup.

Jednou z nejkomplikovanějších situací, se kterou se nositelé práv i uživatelé děl setkávají, je nutnost vypořádání se s rozšířenou kolektivní správou, kdy kolektivní správce spravuje práva, která nejsou řazena do systému povinné kolektivní správy, ani mu nebyla aktivně svěřena ke správě nositelem práv. V situaci, kdy se nositelé práv sami aktivně snaží umožnit uživatelům nabyt zdarma licenci k dílu, je absurdita rozšířené kolektivní správy a omezení autonomie vůle autorů ještě zřejmější. Cílem tohoto příspěvku je prozkoumat relaci organizací kolektivní správy a možnosti licencování předmětů ochrany pomocí veřejných licencí, s důrazem na Creative Commons. Veřejné licence se zdají být jedním z institutů, které tvoří přímou reakci na vývoj moderní informační společnosti, což zejména ve spojení s kolektivní správou, modelem, který byl ne nepodobně reakcí na první moderní revoluční vynálezy v oblasti kultury,¹⁷ vytváří množství třecích ploch. Ač se dnes cíl Creative Commons rozšiřuje, původním a stále jedním z hlavních cílů je „*to build a layer of reasonable, flexible copyright in the face of increasingly restrictive default rules*“.¹⁸ Užívání licencí Creative Commons se poměrně rychle rozšířilo jak mezi nositele práv, tak mezi uživatele předmětů ochrany. Vztah s organizacemi kolektivní správy byl však často komplikovaný, v počátcích často doprovázený nedůvěrou v tento

¹⁶ Základních druhů licencí Creative Commons je šest, v nich se kombinují jednotlivé atributy licencí, přičemž se dále dělí na vývojové (např. 3.0, 4.0) a jazykové verze. Více viz Creative Commons [online]. 2014. Dostupné z: <http://creativecommons.org/>. [cit. 15.9.2015].

¹⁷ Historicky se jednalo o vynálezy tzv. *talking machines*, kterými byly nejprve fonografy, později např. gramofony.

¹⁸ „Vybudovat vrstvu přiměřeného, flexibilního autorského práva s ohledem na stále restriktivnější výchozí pravidla.“ [překlad autorka] MERKLEY, R. Creative Commons: History. Creative Commons [online]. 2018. Dostupné z: <https://wiki.creativecommons.org/wiki/History>. [cit. 14.8.2019].

institut, a dosahující až k zákazům užívání licencí Creative Commons členy organizací kolektivní správy.¹⁹ Pouze několik organizací kolektivní správy doposud zareagovalo na trend veřejných licencí a možnost jejich začlenění do stávajícího systému. Formou pilotních projektů²⁰ se snaží vyzkoušet fungování dvojkolejného systému, ve kterém budou autoři moci vykonávat svá práva jak formou svěřeni správy majetkových práv kolektivnímu správci, tak formou poskytnutí veřejné licence – zejména pro nekomerční užití.

Licenční podmínky Creative Commons pamatují i na nutnou úpravu vztahu ke kolektivní správě. V předchozí verzi 3. 0 licencí Creative Commons znělo příslušné ujednání následovně: *„Práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání jsou upravena následovně: i) Tímto ujednáním nejsou dotčena práva na odměnu za užití Díla, která poskytovatel nemůže neuplatnit nebo se jich vzdát, zejména práva povinně kolektivně spravovaná. ii) Ve všech ostatních případech se poskytovatel zavazuje svá práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání neuplatnit nebo se jich tímto vzdává.“*²¹ Licence zde narovnávají v minulosti nejasný vztah zejména s povinnou kolektivní správou, kdy jasně určují, že poskytování veřejných licencí funguje mimo systém zejm. povinné kolektivní správy.²² Nositel práv se není schopen povinné kolektivní správy práv k dílu vzdát, a vzhledem k jeho titulu lze jedinečně souhlasit s tím, že autorskoprávní odměny, které kolektivní správce v rámci povinné kolektivní správy získá, přináleží autorovi. V rámci dalších systémů kolektivní správy (rozšířené a dobrovolné kolektivní správy) se nositel práv uzavřením licenční smlouvy ve formě veřejné licence zavazuje svá práva neuplatnit nebo se jich vzdát.²³ Užití těch-

¹⁹ GOWERS, A. *Gowers review of intellectual property*. Norwich: HMSO, 2006, s. 94.

²⁰ Srov. Denmark KODA. Creative Commons [online]. 2018. Dostupné z: <http://creativecommons.org/weblog/entry/798>. [cit. 14.8.2019].

²¹ Čl. 3 písm. e) CC BY 3.0 Česko [online]. 2019. Dostupné na <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/cz/legalcode>. [cit. 14.8.2019].

²² Srov. HORÁK, F. Veřejné licence a kolektivní správa práv. *Revue pro právo a technologie* [online]. 2013, č. 8, s. 96 – 117. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5016>. s. 108 a násl. [cit. 17.8.2019].

²³ Problematický aspektem je nemožnost vyloučení provozování rozhlasového nebo

to systémů je tedy poskytnutím veřejné licence vyloučeno. V poslední verzi licencí Creative Commons 4.0 se odměnami v rámci kolektivní správy nebo jiných systémů zabývá čl. 2 písm. b) odst. 3: „*V maximálním možném rozsahu dovoleném účinnou právní úpravou se Poskytovatel vzdává veškerých práv na odměnu za Vaše vykonávání Licencovaných práv, ať už přímo či prostřednictvím kolektivního správce podle jakéhokoli dobrovolného, nebo zákonem stanoveného nebo povinného systému kolektivní správy, kterého lze nevyužít. Ve všech ostatních případech si Poskytovatel výslovně vyhrazuje právo takovou odměnu dostávat, a to i pokud je Licencovaný obsah užit jinak než pro Nekomerční účely.*“²⁴ Verze 4.0 obdobně jako verze předchozí zavazuje poskytovatele práv k vzdání se veškerých odměn za vykonávání práv, pokud je to možné, či pokud je možné takového systému nevyužít. Novinkou je ale dovětek, že v případě, že se nositel práv (terminologií licence Poskytovatel) nemůže odměny vzdát nebo nemůže neparticipovat na takovém systému, vyhrazuje si právo odměnu dostávat. Nová verze licencí Creative Commons se cíleně snaží zahrnout všechny eventuality, které v případě udělování licencí nastávají.²⁵ Zde lze vidět snahu eliminovat

televizního vysílání díla dle § 97e odst. 4 písm. e) dle § 97e odst. 2 Autorského zákona. Přestože je toto užití řazeno mezi práva spravovaná v režimu rozšířené kolektivní správy, není možné jej z jejího režimu vyloučit. Tedy i přes vyloučení rozšířené kolektivní správy, tedy nevyužití práva na odměnu v souladu s podmínkami veřejné licence, není možné provozování rozhlasového a televizního vysílání z dosahu kolektivního správce vyjmout. Z toho důvodu došlo i ke známému sporu v rámci kampaně *Hrajeme svobodnou hudbu!* Mezi Českou pirátskou stranou a kolektivním správcem OSA (mimo další předvedené argumenty, např. dnes již částečně překonaný, resp. proměňující se (viz Nález Ústavního soudu ze dne 21. května 2019, sp. zn. III. ÚS 3102/16. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2019/III._US_3102_16_na_web.pdf. [cit. 17.8.2019].) argument potenciální recepce viz Věc C-306/05, SGAE proti Rafael Hotels). Ke zmiňovanému sporu srov. HORÁK, op. cit., s. 112 a násl.

²⁴ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní. CC BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.cs>. [cit. 17.8.2019].

²⁵ S ohledem na to, že nová verze licencí je vytvořena tak, aby její jednotlivé verze byly totožné, pouze v jiném jazyce, nikoliv portované, jako tomu bylo u verzí předchozích, zásadním cílem bylo také najít řešení, které je realizovatelné ve

možné spory ohledně možnosti či povinnosti účastnit se na systému povinné kolektivní správy. Co se týče případu, kdy je *Licencovaný obsah užít jinak než pro Nekomerční účely*,²⁶ mohli bychom zde na první pohled vycítit snahu vyřešit otázku kolize možnosti udělit licenci pro nekomerční účely i v případě, kdy je nositel práv zastupován v režimu dobrovolné kolektivní správy. Nicméně, pomineme-li, že licence Creative Commons 4.0 byly vydány již v roce 2013, dostáváme se do stavu, kdy by nositel práv porušoval jak smlouvu o zastupování kolektivním správcem, tak licenční podmínky licence Creative Commons, kde se zavazuje nevyužít takového systému kolektivní správy, u kterého je to možné. Jediným řešením je v tomto případě, tj. v případě účasti na systému dobrovolné kolektivní správy, možnost vynětí děl, která má autor zájem licencovat od licencí Creative Commons, ze správy kolektivním správcem. Nicméně jedná se pouze o odměnu, která se vztahuje vyložene k licencovaným právům. Pokud se tedy licence na určitá práva nevztahuje, k těmto může nositel práv klasicky čerpat autorskoprávní odměnu v rámci kolektivní správy.

Česká odnož Creative Commons²⁷ se dohodově pokoušela navázat s národními kolektivními správci dialog, který by vedl k vyjasnění vztahu jednotlivých kolektivních správců k užívání licencí Creative Commons. Poměrně úspěšně se to podařilo v případě kolektivního správce DILIA, tato jednání vyústila v soubor situací, ve kterých se může poskytovatel licence (nositel práv k předmětu ochrany) ocitnout.²⁸ Zcela zásadní byla dohoda ohledně rozšířené kolektivní správy, kdy DILIA deklaruje, že v případech, kdy se dozví o tom, že k určitému dílu byla poskytnuta licence Creative Commons, která umožňuje i komerční užívání díla, bude takovou skutečnost považovat za vyloučení

většině jurisdikcí. Jednou z oblastí, která byla řešena, je právě oblast kolektivní správy.

²⁶ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

²⁷ *Creative Commons* [online]. 2019. Dostupné z: <http://creativecommons.org/>. [cit. 15.9.2019].

²⁸ Kolektivní správa: Dilia. *Creative Commons Česká republika* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.creativecommons.cz/kolektivni-sprava/dilia>. [cit. 2.9.2019].

účinků hromadné smlouvy.²⁹ DILIA se o poskytnutí licence může dozvědět jak od autora (nositele práv) k díla, tak i od uživatele díla nebo jiné osoby.³⁰ Tato dohoda tak přeběhla dobu, neboť její podmínky byly obdobné, jako právní úprava *de lege lata*.³¹

3. POSKYTNUTÍ OPRÁVNĚNÍ K VÝKONU PRÁV NIKOLIV ZA ÚČELEM PŘÍMÉHO NEBO NEPŘÍMÉHO PROSPĚCHU

Významným znakem licencí Creative Commons je jejich nekomerční základ. Doložka v čl. 2 písm. b odst. 3 veřejné licence Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní ukládá poskytovateli licence povinnost vzdát se kteréhokoliv systému kolektivní správy, *kterého lze nevyužít*. V českém právním řádu je takovým systémem kolektivní správa dobrovolná, případně kolektivní správa rozšířená. Autoři, kteří se za účinnosti minulé právní úpravy účastnili systému dobrovolné správy, měli pouze dvě možnosti – v případě zájmu o udělení veřejné licence museli patřičná díla z působnosti správy práv kolektivním správcem vyjmout,³² či byli nuceni se tohoto režimu vůbec neúčastnit. Jedině v takovém případě mohli svá díla licencovat za použití licence Creative Commons. Pokud by licenci Creative Commons smluvně zastupovaný nositel práv poskytl, mohla by mu být udělena pokuta ze strany kolektivního správce za porušení podmínek smlouvy o zastupování. Dle současné právní úpravy by k takové situaci mohlo dojít v případě, kdy by zastupovaný nositel práv³³ poskytoval licenci za

²⁹ Část B. Ibid.

³⁰ V rámci DILIA se jedná o právo na vysílání děl rozhlasem (§ 21 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), dále jen „Autorský zákon“), právo na živé nedivadelní provozování literárního díla (§ 19 Autorského zákona), právo na sdělování díla počítačovou nebo obdobnou sítí (§ 18 odst. 1, 2 Autorského zákona).

³¹ Viz oddíl 4. Poskytnutí bezúplatného oprávnění.

³² § 97a odst. 6 Autorského zákona.

³³ Dle § 97e odst. 1 Autorského zákona.

účelem komerčního prospěchu. Opět by se dopouštěl jednání, které by bylo kvalifikováno jako porušení smlouvy o zastupování, uzavřené s příslušným kolektivním správcem, a vystavoval by se riziku sankce.

Autorský zákon nově umožňuje poskytovat oprávnění k výkonu práv, jde-li o užití nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého prospěchu i v případě, že správu takových práv *svěřil* kolektivnímu správci,³⁴ tedy v případě, že se jedná o díla spravovaná v rámci smluvní kolektivní správy. Nicméně nositel práv je povinen kolektivního správce předem o takovém poskytnutí práv informovat. Zákon stanovuje, že výkonu povinné a rozšířené kolektivní správy se toto nositelovo právo nedotýká. Co se týče veřejných licencí, může smluvně zastupovaný nositel práv poskytnout své dílo pouze pod licencí Creative Commons, jejíž součástí je nekomerční prvek – aby byla splněna podmínka poskytnutí nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu.

4. POSKYTNUTÍ BEZÚPLATNÉHO OPRÁVNĚNÍ

V případě, že nositel není dobrovolně zastupovaným autorem, může udělit licenci pro práva spadající do režimu dobrovolné kolektivní správy, nebo (po vyloučení účinků hromadné smlouvy) pro práva, která spadají do režimu rozšířené kolektivní správy. Co se týče kolektivní správy povinné, nastupuje zde klauzule druhé věty citovaného odstavce.³⁵ Vzhledem k tomu, že nositel nemůže sebe ani svá díla vyjmout z režimu povinné kolektivní správy, vyhrazuje si v těchto případech poskytovatel za současného udělení veřejné licence Creative Commons v licenčních podmínkách autorskou odměnu za práva spravovaná v rámci povinné kolektivní správy dostávat.³⁶

Licence Creative Commons jsou uzavírány konkludentně, projev

³⁴ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

³⁵ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

³⁶ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

vůle poskytovatele je směřován vůči neurčitému počtu nabyvatelů,³⁷ a smlouva je uzavřena vykonáním určitého úkonu bez vyznění poskytovatele³⁸ - v tomto případě se jedná o užití licencovaného díla.³⁹ Ač se jedná o příhodný způsob uzavírání pro digitální prostředí, z hlediska prokázání uzavření smlouvy s (oprávněným) poskytovatelem licence byla situace v minulosti obtížnější. V případě, kdy se na oprávněného uživatele obrátil kolektivní správce s požadavkem na uzavření licenční smlouvy, ocitl se nabyvatel licence v situaci, kdy neměl k dispozici (obvykle) nic, co by uzavření smlouvy prokazovalo, a to z důvodu právě cílené neformálnosti a konkludentního uzavření licence. V případě, že nabyvatel nebyl schopen prokázat oprávněné užívání díla, dopouštěl se z pohledu kolektivního správce (který chrání zákonodárcem mu svěřená práva autora) neoprávněného užívání díla bez právního titulu a bezdůvodně se tak obohacoval. Neoprávněný zásah do práv autora nevyžaduje zavinění.⁴⁰ Pokud tedy bylo zasaženo do majetkových práv autorských, která jsou ve správě kolektivního správce, je tento aktivně legitimován a může se domáhat nápravy vzniklé situace dle § 99 odst. 1 písm. b) Autorského zákona. Nositel práv (poskytovatel licence) mohl této situaci zabránit vyloučením účinků hromadné smlouvy v případech, kdy je to možné,⁴¹ případně poskytnutím prohlášení o poskytnutí takové licence nabyvateli.⁴²

Nově by však nositelé práv i uživatelé předmětů ochrany měli mít možnost spolehnout se na úpravu umožňující udělení bezúplatného

³⁷ V souladu s § 2373 odst. 1 Občanského zákoníku.

³⁸ § 2373 odst. 2 Občanského zákoníku.

³⁹ Viz úvodní ustanovení Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

⁴⁰ TULÁČEK, J. Bezdůvodné obohacení podle autorského zákona. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7 – 8, s. 35.

⁴¹ Nositel práv nemůže vyloučit rozšířenou kolektivní správu v případě provozování rozhlasového nebo televizního vysílání díla dle § 97e odst. 4 písm. d) Autorského zákona ve spojení s § 97e odst. 2 Autorského zákona. Výkon tohoto práva tak řadíme do tzv. kvazipovinné kolektivní správy.

⁴² Takový úkon je však zcela proti smyslu celého systému veřejných licencí.

oprávnění,^{43,44} kdy jsou účinky hromadné smlouvy vyloučeny okamžikem, kdy se o úmyslu nositele práv poskytnout takové oprávnění dozví. Pokud nositel práv dle odst. 3 § 97e Autorského zákona projeví vůli vyloučit účinky hromadné smlouvy při poskytnutí *bezúplatného* oprávnění k výkonu práv, dochází k vyloučení účinků hromadné smlouvy okamžikem, kdy se o tom kolektivní správce dozví. Právní úprava zde doznala změny, neboť dle předchozího znění příslušných ustanovení bylo dovozováno, že při vylučování účinků hromadné smlouvy musí nositel práv vyloučit účinky hromadné smlouvy jak vůči kolektivnímu správci, tak vůči uživateli.⁴⁵ Nově Autorský zákon vyžaduje vykonání tohoto jednostranného právního jednání, v případě poskytování bezúplatného oprávnění, pouze vůči kolektivnímu správci.⁴⁶

Zároveň je otázkou, zda musí být projev vyloučení kolektivní správy vůči kolektivnímu správci při poskytnutí bezúplatného oprávnění učiněn samotným nositelem práv. Autorský zákon § 97 odst. 3 stanovuje, že účinky vyloučení hromadné smlouvy jsou vůči kolektivnímu správci vyloučeny až v okamžiku, kdy se o poskytnutí takového oprávnění dozví. Nositel práv musí projevit vůli vyloučit účinky hromadné smlouvy. Zákonodárce však již nekonkretizuje, zda mezi těmito dvěma stavy musí nastat provázání ve formě aktivní komunikace nositele práv.⁴⁷ Zdá se být logické, že ustanovení, jehož obsah míří na

⁴³ Zde však musíme podotknout, že pojmy nekomerční a bezúplatný nejsou synonymy. Za bezplatně poskytovaný statek považujeme takový, který je poskytovaný zdarma, bez nutnosti odevzdat něco oplátkou, oproti tomu adjektivum nekomerční přesahuje hranice bezprostřední transakce, necílí po zisku, nebo není realizován za účelem přímého nebo nepřímého prospěchu. Srov. Bezplatný. Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky, 2019. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=bezplatn%C3%BD>. [cit. 1.9.2019]; Nekomerční. Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky, 2019. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nekomer%C4%8Dn%C3%AD>. [cit. 1.9.2019].

⁴⁴ V souladu se záměrem Směrnice o kolektivní správě.

⁴⁵ TELEČ, TŮMA, op. cit., s. 828 – 829.

⁴⁶ § 97e odst. 3 Autorského zákona.

⁴⁷ Srov. § 101 odst. 9 předchozí úpravy, která vyloučení rozšíření kolektivní správy v rámci nekomerčního užití neupravovala: „(...) to neplatí pro díla audiovizuální ani díla audiovizuálně užitá, pokud jde o licenci podle písmene c) a e),

možnost udělování licence pro nekomerční užití jím zvolených práv,⁴⁸ umožní nositelům práv udělit takovou licenci bez nutného informování kolektivního správce. Vzhledem k účelu usnadnění poskytování oprávnění zejm. na internetu dává smysl, že nositel práv může udělit takovou licenci, kdy uživatel příslušné dílo při splnění podmínky bezúplatnosti⁴⁹ může užívat, a zároveň nemuset předem informovat kolektivního správce.⁵⁰ Vyloučení účinků kolektivní smlouvy však nastane až v okamžiku, kdy se kolektivní správce o vyloučení dozví, ať už od nositele práv, uživatele, případně vlastním průzkumem. Z hlediska filosofie veřejné licence⁵¹ by měl dle našeho názoru poskytovatel licence informovat kolektivního správce i v tomto případě co nejdříve, a to i přes konkludentní vyloučení prostřednictvím udělení veřejné licence. Pokud k takovému vyloučení nedojde, bude docházet k poskytování oprávnění k užití díla v duálním režimu – prostřednictvím udělené veřejné licence i prostřednictvím poskytování repertoáru kolektivního správce prostřednictvím úplatné hromadné smlouvy. Pro praxi udělování veřejných licencí to pak znamená, že všechna poskytnutí veřejných licencí jsou v případě konfrontace s kolektivním správcem vyloučením režimu rozšířené správy. Překážkou není ani následné komerční užití předmětů ochrany bezúplatně licencovaných v tomto režimu – tuto úpravu tak můžeme považovat za dlouho očekávané řešení dlouhotrvajících kauz, jako je asi nejznámější kampaň *Hrajeme svou hudbu!*⁵² Oproti smluvně zastupovaným nositelům práv je tak

ani pro takového smluvně nezastupovaného nositele práva, který vůči uživateli a příslušnému kolektivnímu správci účinky hromadné smlouvy pro konkrétní případ či pro všechny případy vyloučí;); Srov. též TELEČ, TŮMA, op. cit., s. 828.

⁴⁸ Srov. též čl. 5 odst. 3 Směrnice o kolektivní správě.

⁴⁹ Veřejné licence jsou ze své podstaty udělovány vždy bezúplatně.

⁵⁰ § 97e odst. 3 Autorského zákona.

⁵¹ Čl. 2 písm. b) odst. 3 licence Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

⁵² K případu OSA proti Shangri-la viz HORÁK, F. *Veřejné licence a kolektivní správa autorských práv*. Brno 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, s. 48 – 58. Více k tomuto také viz OSA versus Shangri-la. Pirátská strana [online]. 2019. Dostupné z: <http://www.pirati.cz/temata/shangri-la>. [cit. 9.7.2019]; Hrajeme svou hudbu! Pirátská strana [online]. 2019. Dostupné z: <http://www.pirati.cz/hudba>. [cit. 9.7.2019].

nezastupovaný nositel práv v situaci, kdy může poskytovat dle výběru kteroukoliv z licencí Creative Commons. Zastupovaný nositel práv je omezen licencemi s doložkou nekomerční.

5. UDĚLENÍ OPRÁVNĚNÍ K NEKOMERČNÍMU UŽITÍ

Někteří kolektivní správci přistoupili k umožnění udělení veřejné licence pro nekomerční užití již v minulosti.⁵³ Muselo se tedy vždy jednat o licenci, která obsahovala nekomerční doložku.⁵⁴ Jednalo se často o časově omezené projekty, nebo o zkušební provoz, omezený množstvím podmínek.⁵⁵ Ve většině případů se však kolektivní správci veřejnými licencemi nezabývali nebo je spíše odmítali. Německá GEMA v minulosti dokonce aktivně doporučila autorům, aby licence Creative Commons neužívali,⁵⁶ nicméně v souvislosti s přijetím Směrnice o kolektivní správě⁵⁷ i GEMA užití licencí Creative Commons pro neko-

⁵³ Srov. ADAMOŤ, Z. Kolektivní správa práv podle nového autorského zákona. In: ADAMOŤ, Z. *Nové technologie, internet a duševné vlastnictví*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015, s. 106 – 146, s. 115.

⁵⁴ Jedná se o licence Creative Commons BY-NC, BY-NC-SA, BY-NC-ND, vždy v příslušné lokalizační a generační verzi.

⁵⁵ Zmiňované projekty realizovali kolektivní správci v Holandsku (2007), v Dánsku (2008), ve Francii (2012) nebo ve Švédsku. Viz *Dutch Collecting Societies Welcome CC* [online]. 2007. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2007/08/23/dutch-collecting-societies-welcome-cc/>. [cit. 18.9.2019]; Danish Collecting Society KODA teams up with CC Denmark [online]. 2008. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2008/01/31/danish-collecting-society-koda-teams-up-with-cc-denmark/>. [cit. 18.9.2019]; Collecting Society Projects/Sweden [online]. 2009.. Dostupné z: https://wiki.creativecommons.org/wiki/Collecting_Society_Projects/Sweden. [cit. 18.9.2019]; KELLER, P. New pilot project allows collecting society SACEM members to use Creative Commons licenses [online]. Creative Commons, 2012. Dostupné z: https://wiki.creativecommons.org/wiki/Collecting_Society_Projects/Sweden. [cit. 18.9.2019].

⁵⁶ HORÁK, op. cit., s. 110.

⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (dále jen „Směrnice o kolektivní správě“).

merční užití umožňuje,⁵⁸ ani Směrnice o kolektivní správě ani Autorský zákon nehovoří přímo o udílení licencí Creative Commons. Zprávy po vyjednávání znění Směrnice o kolektivní správě ze strany Creative Commons v roce 2013 uváděly, že kolektivní správci musí udělování licencí umožnit.⁵⁹ V článku 5 odst. 2a návrhu Směrnice o kolektivní správě (dále jen jako „Návrh“)⁶⁰ byla obsažena povinnost kolektivních správců umožnit nositelům práv udělování licencí *pro nekomerční účely*,⁶¹ nicméně ani v tomto znění nehovoří konkrétně o licencích Creative Commons, ani nespecifikuje další požadavky na licence. Předmětné ustanovení v textu Směrnice o kolektivní správě zůstalo ve formě odst. 3 článku 5. Podmínky, za kterých tak nositel práv může učinit, může stanovit konkrétní kolektivní správce.⁶² Ačkoliv na první pohled umožňuje Směrnice o kolektivní správě nositeli práv vystoupit z režimu kolektivní správy v případě práv, která kolektivnímu správci svěřil ke správě nebo vyjmout kterákoliv práva, která si zvolil, a to bez omezení kolektivního správce,⁶³ v praxi je situace odlišná. Směrnice o kolektivní správě totiž doplňuje, že organizace kolektivní správy informují nositele práv o podmínkách, které se vztahují k předmětnému

⁵⁸ DOBUSCH, L. *GEMA erlaubt Mitgliedern „vergütungsfreie Lizenzen“*, *Kompatibilität mit Creative Commons fraglich [Update]* [online]. Netzpolitik.org, 2016. Dostupné z: <https://netzpolitik.org/2016/gema-erlaubt-mitgliedern-verguetungsfreie-lizenzen-kompatibilitaet-mit-creative-commons-fraglich/>. [cit. 18.9.2019].

⁵⁹ KELLER, P. *European directive on collective rights management: Collecting societies must allow use of CC licenses*. Creative Commons [online]. Creative Commons, 2013. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2013/11/26/european-directive-on-collective-rights-management-collecting-societies-must-allow-use-of-cc-licenses/>. [cit. 1.9.2019].

⁶⁰ EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL, No. 2012/0180(COD). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online uses in the internal market*. Dostupné také z: <https://netzpolitik.org/wp-upload/EU-RL-VerwG-131126.pdf>. [cit. 1.9.2019].

⁶¹ Čl. 5 odst. 2 Návrhu: „*Rightholders shall have the right to grant licences for the non-commercial uses of the rights, categories of rights or types of works and other subject matter of their choice.*“

⁶² Odst. 8 čl. 5 Návrhu.

⁶³ Čl. 5 odst. 3 a 5 Návrhu.

odst. 3 čl. 5, přičemž již neupřesňuje, jakých parametrů mohou tyto podmínky nabývat.

Směrnice o kolektivní správě tak částečně zavádí dlouho očekávanou změnu. Dle její úpravy by měli nově kolektivní správci umožnit nositelům práv udělovat licence k nekomerčnímu užití děl a šířeji tak realizovat autonomní výkon jejich majetkových práv autorských. Tato úprava však přináší částečnou změnu pouze pro nositele práv, kteří participují v režimu dobrovolné kolektivní správy.⁶⁴ Tito autoři tak mohou nově udělit oprávnění k výkonu práv k dílu, a to za účelem *nikoliv přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu*, a to i přesto, že plnou správu takových práv svěřili kolektivnímu správci.⁶⁵ Toto ustanovení se ale nevztahuje zejm. na režim kolektivní správy povinné.⁶⁶ V tomto režimu sám nositel práv stále nemůže udělovat jakákoliv oprávnění k užití. Nositeli práv je však nově dána možnost svěřit ke správě kolektivního správce veškeré předměty ochrany a všechny typy užití, za současného ponechání si možnosti udělit v konkrétních případech licenci pro nekomerční užití.

Kolektivní správci jsou povinni⁶⁷ inkorporovat informaci o možnosti nekomerčního licencování jednotlivých práv do svých stanov. V případech, kdy tak čeští kolektivní správci učinili,⁶⁸ se dostáváme

⁶⁴ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

⁶⁵ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

⁶⁶ „Nositel práv může poskytovat oprávnění k výkonu práv (...) nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu (...) Tím nejsou dotčeny § 97d a 97e.“ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

⁶⁷ § 97a odst. 10 Autorského zákona.

⁶⁸ Viz kolektivní správce OSA viz čl. 4.4 a 4.6 Stanovy OSA. Stanovy. OSA – Ochranný svaz autorský [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/105-attachment-STANOVY.pdf>. [cit. 1.9.2019]; Kolektivní správce OAZA viz čl. 4 odst. 4. OCHRANNÁ ASOCIACE ZVUKAŘŮ – AUTORŮ, OAZA. Stanovy. OAZA [online]. 2017. Dostupné z: https://www.oaza.eu/wp-content/uploads/2017/10/Stanovy_OAZA_final.pdf. [cit. 1.9.2019]; Kolektivní správce DILIA viz § 6 odst. 3 DILIA. Stanovy. DILIA [online]. 2017. Dostupné z: http://www.dilia.cz/component/k2/item/download/558_a09659970b786de66642204baee30ad0. [cit. 1.9.2019]; Kolektivní správce OOA-S viz čl. 5 odst. 4. OOA-S. Stanovy. OOA-S [online]. 2017. Dostupné z: https://www.oas.cz/dokumenty/stanovy/3227-2017-05-11---OOA-S_stanovy_uplne-zneni-k-11-5-

do situace, kdy jsou nositelé práv mylně informováni, že mohou pro kterákoliv práva, která kolektivní správce spravuje, odvolat pověření k výkonu kolektivní správy.⁶⁹ Fakticky totiž, jak naznačuje i § 97a odst. 5 Autorského zákona, může nositel práv odvolat výhradně správu práv, která nespádají do režimu povinné nebo rozšířené kolektivní správy.⁷⁰ Takové jednání by totiž bylo absolutně neplatné, neboť odporuje zákonné úpravě.⁷¹ Domnělé rozšíření autonomie vůle nositele práv je tak, alespoň v prostředí českého autorského práva, částečně iluzorní. Zá-

-2017po-VS.pdf. [cit. 1.9.2019]; Stanovy kolektivních správců Intergram a Gestor podobné ustanovení neobsahují.

⁶⁹ Viz např. OSA, čl. 4.6 Stanov: „Nositel práv je oprávněn zcela nebo zčásti odvolat pověření k výkonu kolektivní správy, a to podle svého výběru všech nebo některých kategorií práv uvedených v čl. 4. 1.“ „4. 1. Nositel práv může podle své volby svěřit OSA výkon správy svých autorských majetkových práv k dílům hudebním a ke zhudebněným dílům slovesným 4. 1. 1 pro území podle svého výběru; 4. 1. 2 pro kategorie práv níže uvedené: a) živé nedivadelní provozování díla a přenos živého provozování (§ 19 AZ); b) vysílání díla rozhlasem (§ 21 AZ) a rozmnožování díla (§ 13 AZ) za účelem jeho vysílání rozhlasem; c) vysílání díla televizi (§ 21 AZ), včetně práva zařadit dílo do audiovizuálního díla televizním vysílatelem (přip. v koprodukcí s jiným televizním vysílatelem), je-li toto audiovizuální dílo určeno pro užití tímto vysílatelem, a rozmnožování díla (§ 13 AZ) za účelem jeho vysílání televizi; d) přenos rozhlasového a televizního vysílání díla (§ 22 AZ); e) provozování díla ze záznamu a jeho přenos (§ 20 AZ); f) provozování rozhlasového a televizního vysílání díla (§ 23 AZ); g) zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby, zejména počítačovou nebo obdobnou sítí – tzv. provozovací on-line práva; rozmnožování díla (§ 13 AZ) v provedení výkonnými umělci v elektronické formě – tzv. mechanická on-line práva; h) rozmnožování díla v provedení výkonnými umělci s výjimkou užití dle bodů b), c) a g) (§ 13 AZ) a rozšiřování rozmnoženin díla (§ 14 AZ); i) pronájem (§ 15 AZ) a půjčování (§ 16 AZ) rozmnoženiny díla; právo na přiměřenou odměnu za pronájem rozmnoženiny díla (§ 97d, odst. 1 písm. b) AZ); j) právo na odměnu za zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu (§ 97d, odst. 1 písm. a) bod 3 AZ); k) divadelní provozování díla, synchronizace a případně jiná užití dle individuální dohody.“ Stanovy. OSA: Ke stažení [online]. OSA – Ochraný svaz autorský, 2019. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/105-attachment-STANOVY.pdf>. [cit. 1.9.2019].

⁷⁰ V případě rozšířené kolektivní správy má nositel stále možnost vyloučit účinky hromadné smlouvy dvojím jednostranným právním jednáním vůči uživateli a kolektivnímu správci.

⁷¹ § 97d a 97e Autorského zákona.

kon zde pouze ustanovuje situaci, která fakticky mohla nastat již před účinností Směrnice o kolektivní správě – tedy svěřením pouze určitých práv ke správě kolektivnímu správci. Přetrvávající překážkou je však v těchto případech, kdy by měl aktivní nositel práv zájem ponechat si správu určitých práv k předmětu ochrany pro sebe, „administrativní“ poplatek, který by musel uhradit za vynětí z kolektivní správy práv.⁷²

6. OBSAH TERMÍNU „NEKOMERČNÍ“

Lawrence Lessig, zakladatel organizace Creative Commons, ve své knize *Remix*,⁷³ představuje koncept komerční a nekomerční kultury. Dle jeho myšlenky, jako komerční kulturu vnímáme veškerou aktivitu a díla, které byly vytvořeny s úmyslem generovat zisk. Díla, která nebyla vytvořena za tímto účelem, jsou definována jako nekomerční. Nekomerční doložka je jedním ze základních prvků licencí Creative Commons, přičemž se zároveň jedná o atribut, který je v rámci licencí Creative Commons předmětem častých diskuzí v rámci komunity, jejichž obsahem je jednak pozice licencí s tímto prvkem vůči definici svobodné kultury,⁷⁴ dále pak samotný obsah a rozsah termínu *nekomerční*. S cílem definovat pojem nekomerční, vytvořila organizace Creative Commons v roce 2009 studii, která se tématem zabývá. Studie si vzala za úkol prověřit, jak různé skupiny vnímají předmětný termín a co považují za jeho obsah. Studie uvedla, že uživatelé i autoři se snad-

⁷² Za vynětí kategorie práv je autor povinen uhradit 200,- Kč bez DPH ročně za každou z kategorií. Viz *Ceník poskytovaných služeb. OSA: Ke stažení* [online]. OSA – Ochanný svaz autorský, 2019. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/109-attachment-Cenik-poskytovanych-sluzeb-od-01072019.pdf>. [cit. 1.9.2019].

⁷³ LESSIG, L. 2008. *Remix: Making art and commerce thrive in the hybrid economy*. The Penguin Press, New York, s. 28 – 29.

⁷⁴ K licencím svobodní kultury viz LESSIG, L. *Free culture*. Lulu.com, 2015, s. 209 a násl.; MC KIMMY, P., JOLLIFFE, B. *Free software and open source movements from digital rebellion to Aaron Swartz: responses to government and corporate attempts at suppression and enclosure*. CALLAHAN, M., ROGERS, J. *A Critical Guide to Intellectual Property*. Devon: Zed Book, 2017, nestránkováno.

něji dohodnou na definici pojmu komerční – zde se jedná o taková užití, která vydělávají peníze, vynáší zisk. V oblasti nekomerčního užití se názory mnohem více liší, tomu odpovídají i zkušenosti z veřejné konzultace v rámci Spojeného království (viz níže).⁷⁵

Nekomerční doložka byla také předmětem soudních sporů, které mj. potvrdily, že licence Creative Commons jsou soudně vymahatelné. Národní soudy členských států Evropské unie i Spojených států rozhodovaly případy, které se licencemi Creative Commons s doložkou NC (*Non-commercial*) zabývaly. Ne všechna tato rozhodnutí se zabývala přímo obsahem nekomerční povahy licence, definice „nekomerční“ byla analyzována pouze v případě Deutschlandradio,⁷⁶ kde soud uvedl, že „*komerční je všechno, co není určeno pouze pro osobní potřebu*“. Tato definice je poměrně restriktivní. V roce 2015 realizovala vláda Spojeného království veřejnou konzultaci tážající se na zamýšlený obsah Směrnice o kolektivní správě před její finalizací a schválením.⁷⁷ Účast na konzultaci byla dobrovolná. Zúčastnilo se 27 britských kolektivních správců (to je více než polovina organizací kolektivní správy ve Spojeném království), zbytek respondentů byli nositelé práv, uživatelé a neziskové organizace. Organizace kolektivní správy sice vzaly na vědomí v té době připravovaný článek 5 Směrnice o kolektivní správě, který autorům dává právo na nekomerční licencování díla při současném zastupování kolektivním správcem, ale ve většině případů komentovaly zejména bod 19 Odůvodnění Směrnice o kolektivní správě,⁷⁸ v němž

⁷⁵ *Collective rights management in the Digital Single Market* [online]. Intellectual Property Office, 2015. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/446772/response-crm-directive.pdf. [cit. 2.9.2019]. s. 9 a násl.

⁷⁶ Rozsudek soudu prvního stupně v Kolíně, Německo, ze dne 5. března 2014. Věc 28 O 232/13. 2014. Deutschlandradio. Dostupné z: <http://www.lhr-law.de/wp-content/uploads/2014/03/geschw%C3%A4rzt-Urteil-LG-K%C3%B6ln-2.pdf>. [cit. 18.9.2019].

⁷⁷ *Collective rights management in the Digital Single Market* [online]. Intellectual Property Office, 2015. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/446772/response-crm-directive.pdf. [cit. 2.9.2019].

⁷⁸ *Ibid.*, s. 18.

se uvádí, že „organizace kolektivní správy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby jejich nositelé práv mohli uplatnit své právo“. Takové kroky by měly mimo jiné zahrnovat rozhodnutí kolektivních správců o podmínkách spojených s výkonem těchto práv členy organizací kolektivní správy a jejich informování. Další námitky kolektivních správců se týkaly právě toho, že Směrnice o kolektivní správě ani vnitrostátní právní předpisy nestanoví, co je to nekomerční užití, a ani to stanovit nemohou, neboť podobné autoritativní rozhodnutí nemůže a nebude odrážet realitu. Britští kolektivní správci navíc uvedli, že i charitativní licence, jsou ve svém jádru – protože mají určitou hodnotu – poskytovány komerčně.

Většina ostatních respondentů dotazníku neměla téměř žádnou reakci na otázky, týkající se nekomerčního užití a udělování licencí pro nekomerční účely. Pravděpodobně nejkompexnější odpověď, byť nepocházela z pera organizace kolektivní správy, byla následující: „*Nekomerční by zahrnovalo jakoukoli činnost, která se přímo netýká získání komerční výhody. Chtěli bychom považovat za nekomerční užívání v rámci vzdělávacích zařízení pro výuku a učení, včetně škol, vysokých škol a univerzit a pro užívání organizacemi, jako jsou muzea, galerie, archivy a knihovny.*“ Tato definice z velké části koresponduje s Lessigovým⁷⁹ vnímáním nekomerční kultury, nicméně toto vnímání se absolutně neprotíná s definicemi a vůbec vnímáním nekomerčního licencování organizací kolektivní správy.

Ačkoliv definici nekomerčního užití nenalezneme ani v textu evropských předpisů, ani v národní právní úpravě, můžeme sledovat alespoň pozici Soudního dvora Evropské unie. V rozhodnutí ACI Adam⁸⁰ Soudní dvůr analyzoval, zda lze pod výjimku rozmnoženiny pro osobní potřebu mimo rozmnoženin pocházejících ze zákonných zdrojů, podřadit také rozmnoženiny ze zdrojů nezákonných.⁸¹ Soud-

⁷⁹ Viz LESSIG, 2004, op. cit.

⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10.4.2014, ve věci C-435/12. ACI Adam BV a další v. Stichting de Thuiskopie a Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding.

⁸¹ Bod 19. Věc C-435/12, ACI Adam.

ní dvůr v tomto případě vynesl opětovně argumentaci třístupňovým testem,⁸² kdy uzavřel, že čl. 5 odst. 2 písm. b), který rozmnoženinu pro soukromé užití upravuje,⁸³ nelze vykládat v tom smyslu, že pod ni lze podřadit i rozmnoženiny z neoprávněného zdroje. V opačném případě by mohly být dotčeny oprávněné zájmy nositele příslušných práv.⁸⁴ V případě ACI Adam se Soudní dvůr zabýval nenahranými nosiči, jako jsou CD, avšak pokud vztáhneme tento názor Soudního dvora na užití⁸⁵ předmětů ochrany na internetu, jedná se o potenciálně zásadní změnu v rámci chování uživatelů na internetu. Čl. 5 odst. 2 písm. b) InfoSoc Směrnice určuje, že výjimka se vztahuje pouze na soukromé užití a účely, které nejsou ani přímo, ani nepřímě komerční. Vzhledem ke spojení nekomerčního užití a nutnosti vytvářet rozmnoženinu pro soukromé užití z legálních zdrojů, dostávají se uživatelé do situace, kdy je tato výjimka výrazně limitována. Markantní je zejména, že uživatelé nejsou často schopni odhadnout, zda je zdroj potenciální rozmnoženiny legální či nikoliv.⁸⁶ Pokud navíc uvažujeme problematiku rozmnoženiny pro soukromé užití v rámci děl distribuovaných pod veřejnou licenci, kdy imanentní vlastností licencí je vždy šíření díla, často zcela mimo možnost informovanosti nositele práv, případně navíc s možností zveřejnění pod pseudonymem,⁸⁷ ve spojení s potenciálním vy-

⁸² Čl. 5 odst. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „InfoSoc Směrnice“).

⁸³ V Autorském zákoně se jedná o § 30 odst. 1.

⁸⁴ Bod 24. Věc C-435/12, ACI Adam.

⁸⁵ Ke specifickým typům užití děl na internetu řadíme např. *browsing, downloading, streaming, uploading, linking* a další. Více viz např. QUINTAIS, op. cit. s. 152-157.

⁸⁶ Obdobně problematický způsob, stejně jako zhotovení „prosté“ rozmnoženiny díla pro soukromé užití formou dle čl. 5 odst. 2 písm. b) InfoSoc Směrnice, jsou dočasné rozmnoženiny pořízené během streamování, tedy souvislého vysíláního přenosu díla, kdy zdrojem díla je webová stránka, na které jsou předmětná díla zveřejněna, nicméně při absenci souhlasu příslušného nositele práv. K tomuto viz Rozsudek soudního dvora ze dne 26.4.2017 ve věci C-527/15. Stichting Brein proti Jack Frederik Wullems.

⁸⁷ Např. v licenční podmínkách Creative Commons je od verze 4.0 výslovně k dispozici možnost šířit dílo pod pseudonymem nebo, pokud si to tak autor přeje, nebýt jako autor uváděn.

stavením díla pod veřejnou licenci neoprávněným zveřejnitelem, má uživatel k dispozici pouze minimum informací, které mu mohou pomoci ke zjištění, zda se jedná o dílo ze zákonného zdroje.

Za nejvíce vypovídající definici termínu pak považujeme opis užívaný v licencích Creative Commons:⁸⁸ „*nekomerčním* se rozumí nikoliv prvotně zamýšlený nebo určený pro získání obchodního prospěchu či peněžitého plnění.“⁸⁹ Máme za to, že v nejvyšší míře vypovídá o rozsahu užití, zamýšleném v případě poskytování oprávnění k nekomerčnímu užití.

7. ZÁVĚREM

Veřejné licence se staly platnou součástí právního řádu a jsou užívány napříč spektrem zúčastněných subjektů. Přes počáteční skepsi a nevoli, kterou vůči veřejným licencím kolektivní správci projevovali, jsou z části tlakem ze strany uživatelů a z části z reálné nutnosti vzniku podobného nástroje, veřejné licence na vzestupu. V oblasti autorskoprávní⁹⁰ se jedná především o licence Creative Commons. Platná právní úprava nově umožňuje poskytovat oprávnění k výkonu práv nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého prospěchu i v případě, že je nositel práv zastupován v režimu smluvní kolektivní správy. Zároveň úprava umožňuje udělení bezúplatného oprávnění v případě užití spadajícího do režimu rozšířené kolektivní správy, kdy k vyloučení dochází v okamžiku, kdy se kolektivní správce o úmyslu nositele práv poskytnout takové oprávnění dozví. Kolektivní správce se však o tomto úmyslu nemusí nutně dozvědět přímo od nositele práv, dovozujeme tedy, že k vyloučení účinků dojde také okamžikem, kdy se kolektivní správce dozví o udělení veřejné licence. Ač se nejedná o nástroj, který je určen primárně ke generování zisku, fakticky je udělení veřejné li-

⁸⁸ Tato definice byla zároveň českou větví organizace Creative Commons navrhována při konzultacích k novelizaci Autorského zákona.

⁸⁹ Viz čl. 1 písm. k) Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

⁹⁰ Mimo oblast software, kde jsou více užívány specifické licence.

cence efektivní cestou k monetizaci⁹¹ souvisejících produktů. Veřejné licence jsou dle našeho názoru konceptem, který nejvíce ilustruje paradox autorskoprávního vývoje. Model, který musel vzniknout, aby byl nositel práv oprávněn jednoduše a bezplatně poskytnout oprávnění užívat předmět ochrany, v poslední době konečně doznal odpovídající právní úpravy, která nositelům práv umožní udělovat bezplatně licence i k účelům, které spadají do režimu rozšířené kolektivní správy.

⁹¹ K funkčním modelům monetizace předmětů ochrany a související produkce viz STACEY, P., HINCHLIFF PEARSON, S. *Made with Creative Commons*. Poland: Ctrl+Alt+Delete Books, 2017.